

Molnár Gyula: *Kis öngyilkosságok*

Molnár Gyula – Francesca Bettini: *Alvilágban vagyok. Napló a latyokból.* München, 2009

Anke Meyer

A VALÓSÁG ELBIZONYTALANÍTÁSA

PORTRÉ MOLNÁR GYULA TÁRGYSZÍNHÁZ-MŰVÉSRŐL

Molnár Gyula tárgyszínház-művész – Magyarországról emigrált, rövid németországi tartózkodás után Olaszországban él, francia és német kollégákkal dolgozik – rendezéseivel szinte minden európai fesztiválon vendégeskedik, Olaszországban, Németországban, Franciaországban rendez, workshopjainak résztvevőit és diákjait minden helyszínen magával ragadja, darabjait olaszul, németül és franciául játsszák, röviden: igazi európai. Már akkor is az volt, amikor Európán belül még mindenütt határőrbódék álltak, az igazolványokat szigorúan ellenőrizték, és Magyarország a „keleti blokkhoz” tartozott.

Vándor, aki átlépi a határokat – nem csak földrajzi értelemben. Festő, asztalos, bábjátékos, színész, író, rendező, időnként díszlettervező és színházi oktató, folyamatosan kutat és vitában áll a dolgokkal, tárgyakkal, életszerű színpadi megjelenítésükkel és a halálhoz fűződő meghatározott viszonyukkal.

A *Piccoli Suicidi* (Kis öngyilkosságok) című legendás rendezése, amit Molnár a 80-as évek vége óta németül is játszik *Három kis öngyilkosság* címen, időközben a tárgyszínház klasszikus darabjává vált, és nélküle elképzelhetetlen a műfaj. Nekem személy szerint a találkozás ezzel a rendezéssel és az alkotóval 1988-ban a berlini UFA (Universum Filmgyár) csöppnyi szobaszínházában meghatározó élményem volt. Ahogy ez a kicsit hóbortos, furcsa fellépésű alak a legtakarékosabb eszközökkel – egy marék cukorkával, egy tálcával, egy kávészemmel, gyufával, irodai lámpával és asztallal – két tragikomikus történetet szó szerint a kisujjából rázott ki, attól mindannyiunknak leesett az álla. A szűkszavú hétköznapi gesztusok és a mély értelmű metaforika kölcsönös egybeolvadása egyedülálló volt, s a lehető legkisebb térben látszólag spontán és könnyedén zajlott le, közben mélyen megérintve a nézőt, s mégis sok mindent nyitva hagyott – nem csak a szánkat. Az utána következő *Elmélkedések az idő múlásáról* még

tovább hatolt a szürreális térbe, borotvahabbal és földmogyoróval, melyek Molnár Gyulának köszönhetően számomra és a többi néző számára gondolatilag örökre összekapcsolódtak az idővel és főként a poétikus-filozófikus zavarodottság fölötti jókedvel.

Már ebben a szólóban megmutatkozott az a valósághoz fűződő speciális viszony, amely Molnár rendezéseiben újra és újra megdöbben. Ez a döbbenet kibillent a valóságot egyensúlyából, a megtévesztés karjaiba löki, és olyan sokáig táncoltatja őket együtt, amíg már senki nem tudja vagy akarja őket megkülönböztetni egymástól.

Ez az ambivalens alapállás, az üres helyek és többértelműség teremtése, ami ugyanakkor a színpadon található (kevés) tárggyal való pontos, de egyben könnyed és szabad bánásmódot is jelenti, jellemző nem csak Molnár saját rendezéseire, valamint az író és rendező Francesca Bettinivel közös munkáira, hanem valamennyi együttműködésére és rendezésére. Mint például a csodálatosan okosan kitalált és szellemesen eljátszott ateista misztériumjátékra, *A juhok passiójára*, amit Bettini (rendező) és Molnár az Anyagszínház Társulatával (Ensemble Materialtheater) és nemzetközi közreműködőkkel alkotott, és amivel a bochumi FIDENA premier után a műfaj sok európai fesztiválján vendégszerepelt. Az ilyen rendezések ugyanúgy, mint *KASOKA Roma nagy* (Oma Roma) című tragikomédiája vagy a Molnár és Thália bajtársai (Thalias Kompagnons) által rendezett kézi bábokkal játszott *Macbeth kezdőknek*, amelyben bábok jelenítik meg Shakespeare tragédiáját, a német figurális és tárgyszínház gyöngyszemei közé tartoznak.

A gondolkodás és a cselekvés produktív szabadsága ugyanúgy megjelenik itt, mint színházi rendezéseiben és a tárgyszínházról szóló szemináriumain, amelyeken Molnár Gyulának újra és újra

Alvilágban vagyok. Napló a latyakból. München, 2009

sikerül bámulatba ejtenie a résztvevőket azon, amit ők maguk alkotnak. Csaknem észrevétlenül hozzák létre, a sürgető ösztönzés kényszere nélkül, de a mester résztvevő és barátságos kísérő támogatásával, amivel mintegy hagyja megszületni a műveket. Ezen szemináriumok és műhelyek nyomán keletkezett a *Tárgyszínház – feljegyzések, idézetek, gyakorlatok* című csodálatos könyv. Ebben Molnár Gyula betekintést enged azon meglepő lehetőségekbe, vajon hogyan segíthetnek nekünk a tárgyak és anyagok abban, hogy „boldogan térjünk le a helyes útról” (Meike Wagner írta ezt a német kiadás recenziójában). Szellemesen és komoly könnyedséggel alkotta meg nem csak a tárgyszínház kézikönyvét, hanem egyben ódát írt a művészi folyamatok őszinteségéhez. Hasonló munkastílus jellemezte az *Alvilágban vagyok Napló a latyakból* című kiállítási installációt is, amelyet 2009-ben olasz, francia, osztrák és német művészek alkottak Molnár Gyula és Francesca Bettini vezetésével. Az alkotói folyamatot ebben is a műalkotás részeként fogták fel, amit játékos kedvű együttműködés, kevés előírás és az eredményorientáltság hiánya jellemez. „Napló a latyakból”, így nevezte magát a kiállítás alcíme, és ezzel arra az alkotói pillanatra utalt, amelyben a még formátlan anyag elkezd kialakulni, amikor a kreatúrák kiemelkednek az anyagból. A látogatók, akik figyelmesen végigjárták ennek a háromdimenziós rendezői naplónak a különös egyvelegét, részeseültek

a pillanat utópikus erejéből. És mivel az installáció nem csak a *Paprikajancsi gyökerei* című darab keletkezését kísérte végig, hanem az *Alvilágban vagyok* című film háttéréül is szolgált, Molnár Gyula és Francesca Bettini színházi gondolkodási és alkotási módszereit moziszerűen is átélhetjük.

Fordította: Vogelné Takács Gabriella

THE REALITY OF HESITATION

Anke Meyer, Editor-in-Chief of the German magazine, *Double*, writes here about the artist Gyula Molnár. Molnár emigrated from Hungary to Germany and now lives in Italy, where he works with many French and German colleagues and participates in practically every European festival. He directs shows and gives workshops in Italy, Germany and France, and his pieces appear in all those places. Thus, he is a true European. He was a European even back then when border guards still strictly checked IDs and Hungary still belonged to the Eastern Bloc. At that time, those who crossed the borders were wanderers, not only in a geographical sense. Molnár is a painter, puppeteer, actor, writer, director, sometimes set designer and theatre educator, who continually researches and questions objects and theatre visualizations and their relationships to death.

(Megjelent: Gyula Molnár: *Tárgyszínház. Feljegyzések, idézetek, gyakorlatok*. Fordította Anina Barandun. Berlin, 2011, Theater der Zeit – együttműködve a Német Figurális Színházi és Bábművészeti Fórummal, Bochum)